

Viite: YM14/400/2017

Kommentti luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain muuttamisesta

Ympäristöministeriö on antanut mahdollisuuden kommentoida jatkovalmistelussa viimeisteltyä luonnosta hallituksen esitykseksi jätelain muuttamisesta. Esitystä on muutettu olennaisesti aiemmasta versiosta, joten kommentit tuleekin nähdäksemme ottaa vielä ennen eduskuntakäsittelyä tarkasti käsittelyyn.

Uudessa esityksessä yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoja sekä sidosyksiköjä koskevat säännösehdotukset on erotettu ns. jätehuollon markkinapaikan valmistelusta. Markkinapaikasta sekä markkinapaikassa tapahtuvasta kunnan toissijaiseen jätehuoltovastuuseen liittyvästä markkinapuutteen osoittamisesta on tarkoitus säätää erikseen, mikä onkin perusteltua. Tässä yhteydessä on kuitenkin jätetty myös kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteet esityksen ulkopuolelle.

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP pitää voimassa edellisessä lausunnossa tuodut kannat ja lisäksi pyydämme kiinnittämään uudessa ehdotuksessa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin.

Hankintalain sidosyksikkösääntely jätehuollossa

Ensisijaisesti YTP on edelleen sen kannalla, että lakiehdotuksen 145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevista erityisistä säännöksistä tulee kokonaisuudessaan poistaa, eikä jätehuollossa tule poiketa hankintalain 15 §:ssä asetetuista euro- ja prosenttimääräisistä rajoista.

Koska poliittinen tahto näyttäisi olevan, että pykälä kuitenkin säädetään, YTP esittää, että viiden prosentin sidosyksikkörajaa tulee noudattaa viimeistään vuoden 2022 alusta.

Perustelut: Lakiehdotus poikkeaa hankintalain yleisesti kaikkia toimialoja koskevasta sidosyksikkösääntelystä. Hallituksen esityksen perustelut ratkaisulle ovat niukat ja ristiriidassa hankintalain tavoitteiden ja eduskunnan tahdon kanssa, minkä perustelimme jo aiemmassa lausunnossamme.

Haluamme korostaa, että nähdäksemme riittäviä perusteluita poikkeamiselle ei ole tässä esityksessä annettu. Myös muilla toimialoilla joudutaan tekemään markkinoilta vetäytymistä, ja silti hankintalaissa annetut siirtymäajat ovat pisimmillään vuoden 2022 alkuun. Vaikutusarvioinnissa ei ole

tuotu esille perusteluja, miten terveyden- ja ympäristönsuojelun tavoitteet vaarantuisivat, jos muutos toteutettaisiin esimerkiksi sote-palveluiden kanssa yhtenevällä siirtymäajalla. Jätelaki ja ympäristönsuojelulaki ovat kuitenkin kaikkia koskeva kattava laki, jota ei tässä yhteydessä olla muuttamassa.

Korostamme, että vaikutusarvioinnissa ei ole lainkaan otettu huomioon yrityksiin ja markkinoihin kohdistuvia vaikutuksia esimerkiksi menetettävien ja syntymättä jäävien investointien valossa. Myös perustelut sille, miksi jätehuollon toimijat tarvitsisivat jopa toistakymmentä vuotta enemmän aikaa sopeutua uusiin ulosmyyntirajoihin kuin muut toimialat, ovat puutteelliset. Jos jätehuollossa ylipäätään tarvitaan poikkeavaa siirtymäaikaa, niin viiden prosentin sidosyksikkörajaa tulisi kantamme mukaan noudattaa viimeistään vuoden 2022 alusta kuten sote-palveluissakin. Muissakaan merkittävässä lakimuutoksissa harvoin toteutetaan yli kolmen vuoden siirtymäaikaa. Kohtuullisempi siirtymäaika on perusteltavissa myös sillä, että jätehuollossa päätettäisiin lisäksi poiketa hankintalain 15 §:ssä asetetusta euromääräisestä rajasta.

TSV-palveluihin liittyvän sääntelyn poistaminen esityksestä

TSV on niin merkittävä poikkeus hankintalain sidosyksikkösääntelystä, että markkinapuutteen arviointi on olennainen peruste sen käytölle. Markkinapaikan toteutukseen liittyvä 33 § Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta onkin näkemyksemme mukaan mahdollista säädellä myös myöhemmin markkinapaikkaa koskevien säädösten yhteydessä, mikäli markkinapaikka saadaan toimimaan kuulemistilaisuudessa esitetyn aikataulun mukaisesti alkuvuonna 2019. Tästä tulee ehdottomasti esittää tarkempi selvitys perusteluissa.

Perustelut: Esityksessä tuodaan esille, että markkinapaikka helpottaisi markkinapuutteen osoittamista ja siten sujuvoittaisi kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyviä menettelyjä sekä parantaisi menettelyn läpinäkyvyyttä. Samoin tuodaan esille, että markkinapaikasta ja siellä tapahtuvasta markkinapuutteen arvioinnista on tarkoitus säätää erikseen.

YTP kannattaa markkinapaikan perustamista. Näemme kuitenkin TSV:n toteutuksessa monia käytännön epäselvyyksiä, joiden ratkaisua ei saa siirtää liian pitkälle tulevaisuuteen. Tällä hetkellä kunnalliset jätetoimijat voivat siirtää markkinoille suuntautuvaa myyntiä varsin vapaasti TSV-palveluksi. Palvelupyynnön esittäminen, palvelutarjonnan arviointi ja avoimuus toteutuneista TSV-palveluista ovat edellytys luottamuksen palauttamiselle sinällään tarpeelliseen palvelumuotoon.

Kirjanpitovelvoitteet

Vaikutusarvioinnissa on heikosti perusteltu, miten 33 § ja 44§ olisivat toisiinsa sidottuja. Aiempi jätelakiehdotus 44 § Kirjanpidosta kunnan jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan

tiedonantovelvollisuudesta sisältää tarpeellisia parannuksia nykyiseen sääntelyyn nähden. On tärkeää, että kunnan vastuulla olevan toiminnan, TSV-palveluiden ja markkinaehtoisen toiminnan läpinäkyvyys toteutetaan, varsinkin kun TSV:n ongelmiin puututtiin jo hankintalain valiokuntakäsittelyssä.

Kirjanpitypykälä tulisikin palauttaa jätelakiehdotukseen. Tarvittaessa siihen voidaan lisätä rajausta, esimerkiksi: "Jos kunnan tai kunnan 43 §:n mukaisen yhtiön liikevaihto on alle 2 000 000 euroa, erittelyä ei vaadita".

Perustelut: Kirjanpitovelvoitteisiin aiemmin ehdotetut uudet vaatimukset katsottiin aiemmassa esityksessä tarpeellisiksi kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön toiminnan ja hinnoittelun läpinäkyvyyden seuraamiseksi sekä kunnan lakisääteisen perusvastuun, toissijaisen jätehuoltopalvelun ja markkinaehtoisen toiminnan välisen ristisubvention ehkäisemiseksi.

Kunnallinen sektori esitti lausunnoissaan, että 44 §:n mukainen kirjanpito olisi perusteettoman laaja. Yksi perustelu tälle on, että TSV-palvelujen eriyttäminen ei koske ainoastaan kunnallisia jäteyhtiöitä, vaan myös kuntayhtymiä, liikelaitoksia ja peruskuntia, joille tällaisen tehtävän antaminen olisi liian suuri muutos. Pyydämme harkitsemaan jätehuollon liikevaihtoon liittyvää rajausta pykälään, jolloin varsinainen ongelma tulisi ratkaistuksi ilman peruskunnille kohdistuvaa hallinnollista lisätyötä.

Yksityisen sektorin antamissa lausunnoissa pidettiin kuljettajia koskevaa tiedonantovelvollisuutta epäselvänä, mutta itse kirjanpidon eriyttämistä äärimmäisen tarpeellisenä. Annetun esityksen kappaleessa 5.2. koskien lausuntoja ja niiden huomioon ottamista on virheellisesti johdettu päätelmä, että kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen sekä kirjanpitovelvollisuuteen ja jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuteen kohdistuvia muutosehdotuksia olisi pidetty kokonaisuudessaan raskaina ja epäselvinä. Yleistys johtaa väärään mielikuvaan annetuista lausunnoista.

Sääntely kirjanpidosta ei ole suoraan sidoksissa markkinapaikkaan eikä sitä ole myöskään tuotu esille esityksen perusteluissa.

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Pitäydymme ensisijaisesti kannassamme, että jätelain 32 § Kunnan velvollisuudesta järjestää jätehuolto tulee muuttaa vastaamaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan kunnan vastuu rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin.

Perustelut: Annettuja lausuntoja koskien hallitusohjelmakirjausta ei ole otettu huomioon, vaikka muutoin ehdotusta on muutettu radikaalistikin. Jätelakiehdotuksessa ei ole edelleenkään perusteltu hallitusohjelmakirjauksesta poikkeamista. Perustelut kunnan toiminnan jätehuoltojärjestelyjen sujuvuuden varmistamisesta ja hallinnollisen taakan minimoimisesta eivät riitä osoittamaan hallitusohjelmakirjauksesta poikkeamisen tarvetta.

Jos kuitenkin ehdotus säilyy tällaisenaan, tulisi muutos rajata koskemaan sellaisia kiinteistöjä, joissa on ainoastaan kunnan toimintaa.

Siirtymäsäännökset

Kuljetuksia koskeva siirtymäaika saisi nähdäksemme olla enintään kaksi vuotta lain voimaantulosta lähtien, ja erityisesti tulisi välttää turhia kilpailutuksia lain säätämisen ja sen voimaantulon välissä. Tästä olisi syytä laittaa maininta perustelumuistioon, jotta kilpailutuksia ei tarkoitushakuisesti tehdä kolmen vuoden sopimuksilla vuoden 2018 aikana.

Esityksen käsittely eduskunnassa

Mikäli ehdotus poikkeaa yleisestä hankintalain linjasta, olisi perusteltua, että myös perustuslakivaliokunta ottaisi asian käsittelyyn ja antaisi ehdotuksesta lausunnon.

Esityksen vaikutukset kiertotalouden Investointeihin

Jätehuolto on yksi kiertotalouden peruselementeistä. Mikäli jätesektoria ei pystytä päivittämään globaalin kiertotalouden vaatimuksien mukaiseksi, on uhkana, ettei Suomeen kehity uusioaineita jalostavaa ja hyödyntävää liiketoimintaa. Ehdotuksen vaikutukset ovat laajemmat kuin mitä perustelumuistiossa on esitetty. Koko teollistuvan Suomen kannalta muutokset markkinoiden avaamiseksi ja toimivuuden parantamiseksi ovat välttämättömiä. Nyt käsittelyssä olevalla jätelain muutoksella on suuri vaikutus siihen, miten ala kehittyy jatkossa.

Kunnioittavasti

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry

Riikka Kinnunen
vt. toimitusjohtaja